

ДИПЛОМ ЖҰМЫСЫ

**Тақырыбы: «Жасөспірім шақтағы
аборт жасатудың медико-әлеуметтік
өзекті проблема ретінде анализдеу
тақырыбындағы дипломдық жұмыс»
Орындаған: «Медбикелік іс» мамандығы
қолданбалы ғылым бакалавры
№63 топ студенті – Тәңірберген Айкүміс**

Тақырыптың өзектілігі

Бұл тақырыпты таңдаған себебі, қазіргі таңда жасөспірім шақтағы қыздардың арасында ерте жүктілік пен жасанды түсік жасату кең тараған. БҰҰ-ның мәліметінше, әлемдегі дамушы елдерде жылына 7,3 млн кәмелетке толмаған қыздар бала тауып жатады екен. Бұл күніне 20 мың жасөспірім қыз дүниеге бала әкеліп жатыр деген сөз. Оның 2 миллионы – 15 жасқа толмаған қыз балалар. (<http://alashainasy.kz/>)

ҚР Статистика комитетінің деректеріне сүйенсек, 1991—2015 жылдар аралығында елімізде 3 852 944 жасанды түсік (аборт) жасалыпты.

Қызылорда облысында өткен жылы 15-18 жас аралығындағы 112 қыз баланың босану дерегі тіркелген. Сондай-ақ, жастар арасында 723 жасанды түсік жасалған.

ТМД – елдеріндегі жасанды түсік жасату бойынша статистика (жыл сайын)

Азербайджан	159.700
Ресей федерация	1.208.700
Түркіменстан	177.100

Зерттеу мақсаты:

Қазіргі кезде жасөспірім шақтағы қыздардың арасында ерте жүктілік пен жасанды түсік кең тараған . Ерте жастағы жүктілік пен жасанды түсік жасату олардың денсаулығына қаншалықты зиян келтіретінін түсіндіру, жасанды түсікті алдын - алу үшін жасөспірімдер арасында мектептерде, колледждерде бейнеролик көрсетемін.

Зерттеудің міндеті:

- Әдебиеттерді оқу
- Зерттеу әдісін таңдау
- Зерттеу жүргізу, зерттеу объектісі
- Зерттеуді анализдеу
- Зерттеуді қорытындылау
- Ақпарат көзі

Теориялық негізі:

Жоспар:

I. Кіріспе

II. Негізгі бөлім

1. Әйел жыныс мүшесіне анықтама
2. Жүктілік туралы ақпарат
3. Жүктілікте болатын өзгерістер
4. Ерте жастағы жүктіліктің себептері
5. Жасанды түсік
6. Жасанды түсік түрлері
7. Жасанды түсіктен болатын асқынулар
8. Жүктіліктен сақтану жолдары

III. Қорытынды

IV. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Аналық жыныс мүшелері 2 топқа (сыртқы және ішкі) бөлінеді. Сыртқы аналық мүшелерге - үлкен, кіші жыныстық жапсарлар және шүртекей (клитор) жатады. Жыныстық жапсарлар май ұлпасы мол терілі қатпарлардан тұрады. Ал ішкі аналық жыныс мүшелеріне - екі аналық без, жатыр, екі жатыр түтігі және қынап жатады. Аналық бездердің пішіні сопақша, ұзындығы 3-4 см. Салмағы 5-8 г. Аналық бездер де аралас бездерге жатады, яғни жұмыртқа жасушаларын және гормондар (эстрогендер, т. б.) бөледі.

- **Жүктілік** – физиологиялық құбылыс; ұрықтанған жұмыртқа жасушасының жатыр қуысында дамуы. Жүктілік ұрықтанудан басталады. Ұрықтанғаннан кейін зиготаның бөлшектенуі, яғни бластомерлер (жұмыртқа жасушасы бөлінген кезде түзілетін жасуша бөлшектері) пайда болады. Соның нәтижесінде бір жасушалы ұрықтан көп жасушалы ұрық – морула түзіледі. Бөлшектену кезінде ұрық жатыр түтігінен жатыр қуысына қарай жылжиды. Бұл процесс 4 – 5 күнге созылады. Бұдан кейін ұрық морула сатысында жатырға түсіп, бластоцистаға (іші сұйыққа толы қуыс) айналады. Адам ұрығының қағанак (амнион), бүр (хорион) қабықтары болады. Бүр жатыр денесіне еніп, жатыр жасушаларымен қосылуының нәтижесінде бала жолдасы пайда болады. Бала жолдасы ұрықты ана организмiмен байланыстырады. Қағанак ішінде ұрықты қоршап жатқан қағанак сұйығы бар. Қағанак сұйығы ұрықты түрлі зақымданудан сақтайды. Сондай-ақ, ұрық өзінің өсіп дамуына қажетті минералды заттарды осы сұйықтан алады. 7-тәулікте ұрық жатырдың шырышты қабығына енеді.

Жүктілікте болатын өзгерістер

Жүктілік кезінде әйел организмінде күрделі физиологиялық өзгерістер байқалады. Әйелдің сыртқы бейнесі, жүрісі өзгереді, бетіне сепкіл түседі. Тері қабаттары өзгереді. Жатырдың өсуіне байланысты құрсақ созылып, іштің ақ жолағы кеңейеді. Ішкі секреция бездерінің де қызметі өзгереді. Бала жолдасының гормон бөлуіне байланысты әйелдің сүт бездерінің көлемі ұлғайып, емшек ұшын қысқанда сары уыз – сұйық зат бөлінеді. Жүректің соғуы жылдамдап, қан мөлшері артады. Қан тамырлары кеңейіп, газ алмасу процесі жақсы жүреді⁷

Ерте жастағы жүктіліктің себептері

- Жыныстық тәрбие берудің жетіспеуі;
- Жүктіліктен сақтанудың әдістерін білмеу;
- Жүктіліктен сақтанудың әдістеріне қол жеткізудің қиындығы;
- Жыныстық тәрбие беру және жүктіліктен сақтанудың әдістері жайлы ақпарат беру барысында жеткіншектерде немесе жасөспірімдерде ұялшақтық, үрей және тағы басқа сезімдердің пайда болуы.

Жасанды түсік

Жасанды түсік (лат. abortus — түсік) медицинада — құрсақтағы ұрықтың 28 апталық мерзімге жетпей тіршілігі үзілуі немесе түсік түсуі. Жүктіліктің 14-15 аптасына жетпей ұрық тіршілігінің үзілуін ерте, ал 14-15 аптадан кейін үзілуін кеш түсік дейді

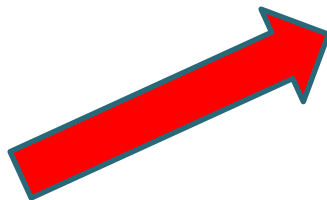
Жасанды түсіктен кейінгі асқынулар

Аборт әсіресе тұңғыш рет бала көтерген әйелдер үшін зиян.

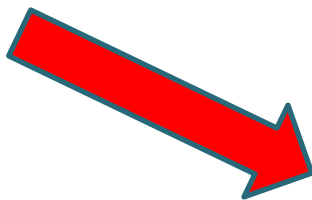
Олардың нервтері мен психикаларын бұзады, ұнжырғаларын түсіріп, ұйқысын қашырады. Мезі қылатын ойлар мазаларын кетіріп, еңбекке жарамсыз етеді. Құрсақ ішлік қан кету. Бұл жатырдың тесілуімен (перфорациясы), кейде жатыр қан тамырларының зақымдалуымен түсіндіріледі. Жатырдан қан кету, келесі босану процестерінде босану қызметінің әлсіздігі, сепсисті асқынулар, кіші жамбас ағзаларының қабыну аурулары, етеккір циклінің бұзылуы, бедеулік.

Табиғи
әдістер

Календарлық әдіс

Үзілген жыныстық қатынас

Жатыршілік қондырғы (спираль)

Мүшеқап (презерватив)

Механикалық әдістер

Әйелдер қалпақшалары

Жакпа майлар,
спрейлер

Дәрілер

Гормональды
әдістер

Екпе (инъекция)

Балауыз (свеча)

Ішетін контрацептивтер (тиімділігі 99%) – бұл күнделікті қабылдайтын дәрілер. Олардың құрамында эстроген және прогестин бар, құрамы жағынан әйелдердің табиғи гормондарына жақын. Ұрықтануға қарсы дәрілер аналық безден ұрық жасушасының шығуын басады және жатыр мойынының каналындағы сілемейді қоюландырып, ұрық жасушасына қарай аталық ұрықтың жылжуын қиындатады, сондықтан жүкті болуға жағдай туындамайды.

Мүшеқап – (тиімділігі 85 – 98%).

Ерлердің мүшеқабы – бұл эрекция кезінде ерлердің жыныстық мүшесіне кигізілетін қап.

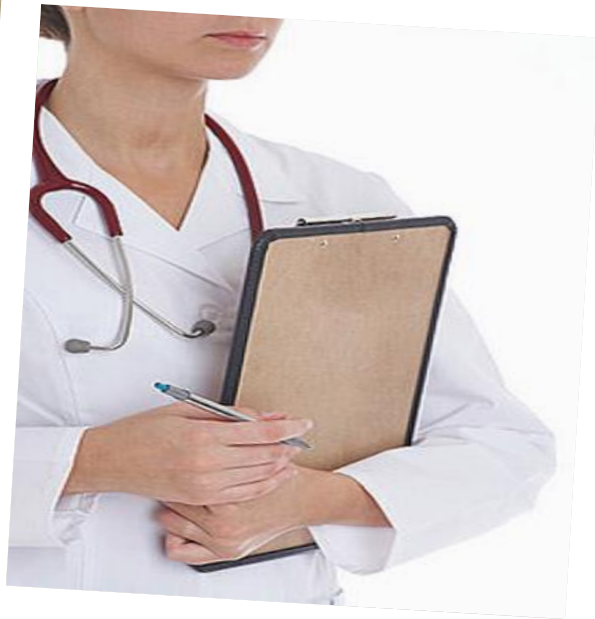
Әйелдер мүшеқабы – жұқа мөлдір пленкадан жасалған басы мен аяқ жағында сақиналары бар қап.

Оның бір басы жатырға кіреді, ал екінші жағы сыртта қалады.

Жыныстық қатынас кезінде аталық ұрықтың жатырға түсуіне жол бермейді. Мүшеқап – контрацепциясы қаламаған жүктіліктен және жыныстық жолмен жұғатын инфекциялық аурулардан сақтанудың бірден бір әдісі болып табылады.

Инъекциялар (тиімділігі 99%).
Инъекциялар / инемен шаншу – бұл әйелдердің жамбасына немесе қолдағы бұлшық етіне үш айда бір рет салынатын контрацептивті препараттар. Оның құрамында аналық безден ұрық жасушасының шығуын басатын прогестин гормоны және жатыр мойнындағы сілемейді қоюландырып аталық ұрықпен ұрықтануын қиындатады

Контрацепцияның сенімді түрін таңдау үшін дәрігер – маманмен кеңескен жөн.

Егер дәрігермен кеңесу мүмкін болмаса, ерлер презервативін қолданған жөн, оларға қазір еш тапшылығы жоқ. Презервативтердің тағы бір артықшылығы олар жыныстық жолмен таралатын аурулардың алдын алуда маңызы зор.

Контрацепция уақытша түрде ұрықтануды болдырмайтын әдістердің бірі болып табылады.

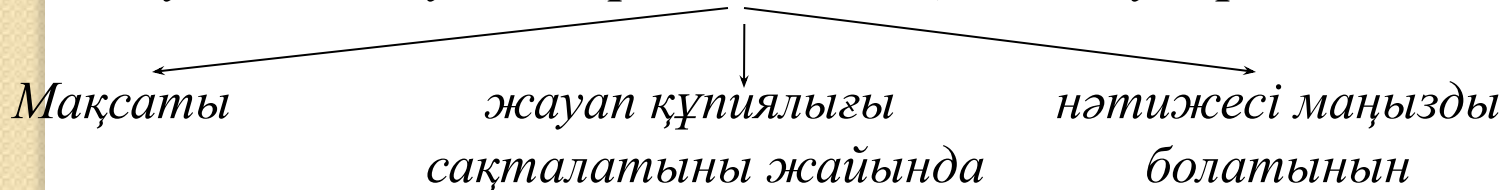

Зерттеу әдісін таңдау және сипаттау: Сауалнама

Сауалнама(анкета) – пікір сұрау өткізу үшін іріктелген респонденттерге бірқатар сұрақтар қойып, олардан жауап алатын пікір сұрау парағы.

Сауалнаманы жасаудан бұрын зерттелетін мәселені, қоғамдағы рөлін, қажеттілігін және кем тұстарын қарастырып білу қажет.

Сауалнама алушыға (респондентке) айтылу керек

Сауалнаманы жауап берушінің табысы туралы және оның жеке басына қатысты сұрақтардан бастауға болмайды

Стандартталу типі бойынша

Ашық түрі

Зерттеу мақсаты айқын болған кезде қолданылады, алайда сұрақтарға жауап ашық түрде қалады.

Жабық түрі

Бірыңғайландырылған әдіспен алынған жауаптарды рәсімдеу мен айқындау және жасырын себептерді(мотивтерді) табу мүмкіншіктеріне қол жеткізеді

Пікір сұрау

респондент өзінің аты-жөні және басқа да деректемелері құпия болуын қалайды

өзі туралы тек зерттеушінің ғана білуін сұрайды.

Құрылымы бойынша

Кіріспе

респонденттің пікір сұрауға қатысуын өтініп, оның мақсаты көрсетіліп, респонденттің жауаптарының қандай пайда әкелетіндігі туралы айтылады.

Негізгі бөлім

зерттеу мақсаттарын айқындайтын сұрақтар қойылады

Деректеме

респонденттердің жасы, жынысы, отбасылық жағдайы сияқты сұрақтар қойылады.

Жауап беру уақыты бойынша:

- далада – 3 минуттан кем болмауы,
- үйде сыйақысыз – 5 минуттан көп емес,
- үйде сыйақымен – 15 минуттан көп емес болуы керек.

Зерттеуді жүргізу:

Зерттеу объектісі: ҚМК , зерттелуші - студент

Құрметті студенттер!

Сауалнама сұрақтарына жауап беру үшін сұрақты мұқият оқып шығып, өз пікіріңізге сәйкес келетін жауапты белгілеңіз. Сіздің берген бағалауыңыз бен пікірлеріңіздің құпиялылығын сақтауға кепілдік береміз!

№	Сауалнама	Иә	Жоқ
1.	Жыныстық қатынас не екенін білесіз бе?		
2.	Ерте жыныстық қатынасқа түсу дұрыс па?		
3.	Анаңызбен немесе туыстарыңызбен жыныстық қатынас туралы әңгімелесіп көрдіңіз бе?		
4.	Жыныстық қатынаспен жұғатын ауруларды білесіз бе?		
5.	Жүктілік не екенін білесіз бе?		
6.	Қыз балаларда ерте жүктіліктің болуы дұрыспа?		
7.	Ерте жүктілікті қалайсыз ба?		
8.	Өзіңізді ана болуға дайынмын деп есептейсіз бе?		
9.	Жүктіліктен сақтану жолдарын білесіз бе?		
10.	Жасанды түсік туралы білесіз бе?		

Анкета нәтижесін анализдеу

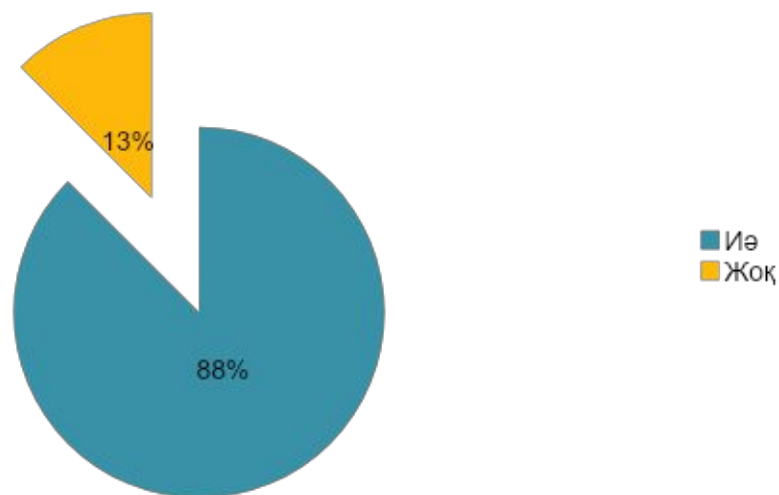
Зерттеу орны: «Қызылорда медицина жоғары колледжі» мекемесі

Зерттеу объектісі: 26 топ

Мақсаты: Ерте жастағы жүктілік пен жасанды түсік жасату олардың денсаулығына қаншалықты зиян келтіретінін, жасанды түсікті алдын - алу үшін жасөспірімдер не білітінін білу мақсатында алынған сауалнама қорытындысы

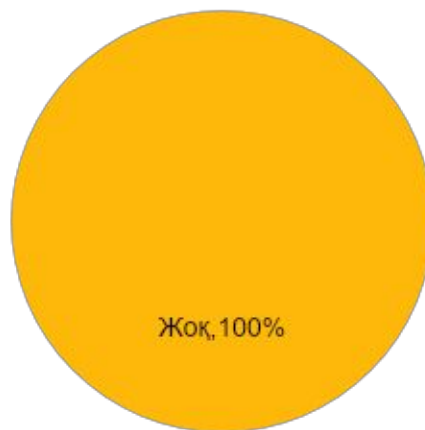
Қатысқаны: 16 қыз бала

Жыныстық қатынас не екенін білесіз бе?

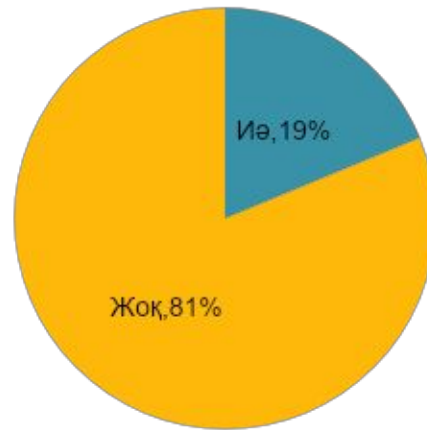
Жыныстық қатынас не екенін білмейтін қыздарға түсіндіру жұмыстарын жүргізу керек.

**Ерте жыныстық қатынасқа түсу
дұрыс па?**

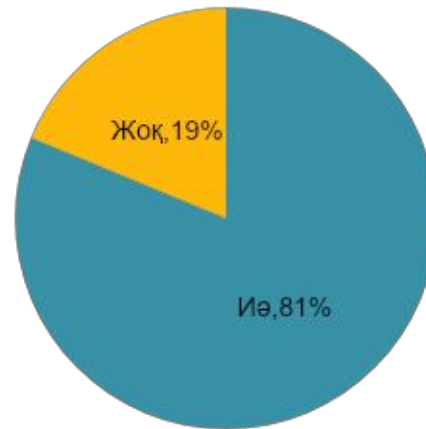
Ерте жыныстық қатынасқа түсу дұрыс еместігін біледі.

Анаңызбен немесе туыстарыңызбен жыныстық қатынас туралы

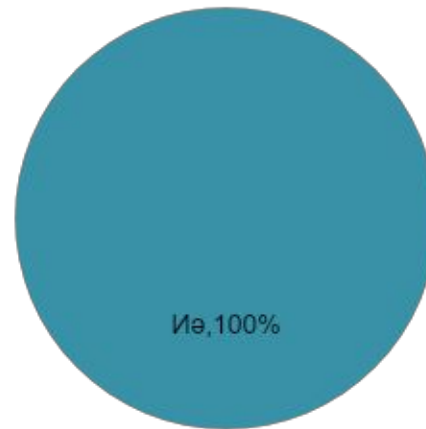
**Анасымен немесе туысымын жыныстық қатынас туралы
сөйлесу керектігін айту.**

**Жыныстық қатынаспен жұғатын
ауруларды білесіз бе?**

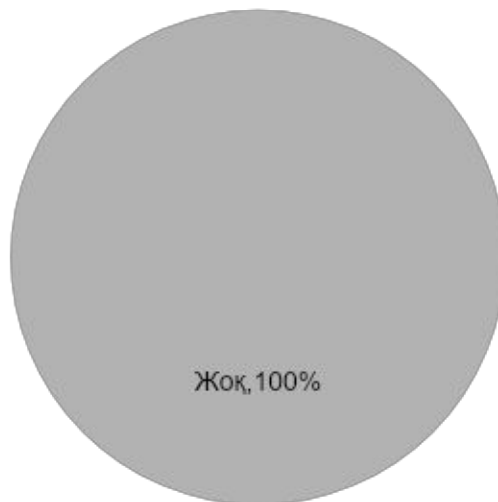
Жыныстық қатынаспен жұғатын ауруларды түсіндіру

**Жүктілік дегеніміз не екенін білесіз
бе?**

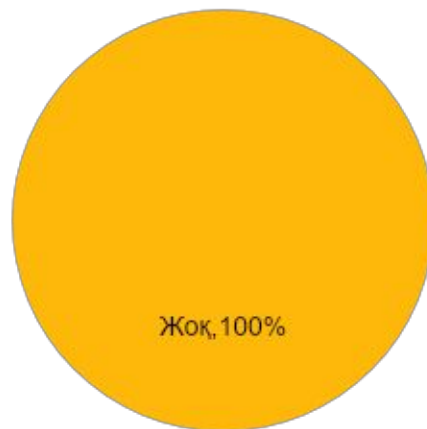
Жүктілік дегеніміз не екенін біледі.

Ерте жүктілік дұрыс па?

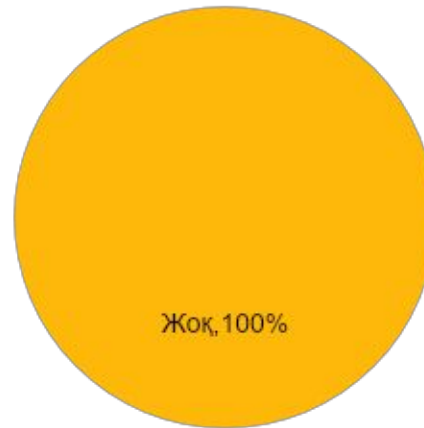
Ерте жүктіліктің дұрыс еместігін біледі.

Қыз балалар арасындағы ерте жүктілік дұрыс па?

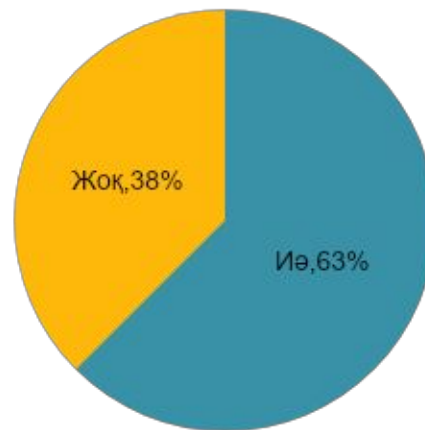
Қыз балалар арасында ерте жүктіліктің дұрыс еместігі түсінікті.

Өзіңізді ана болуға дайынмын деп есептейсіз бе?

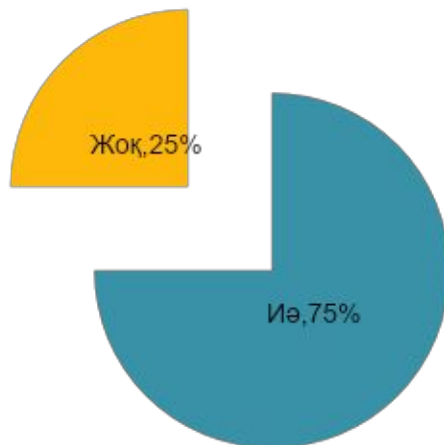
Қыздардың жасы 15 - 16 .Сондықтан өздерін ана болуға дайын емеспін деп есептейді.

Жүктіліктен сақтану жолдарын білесіз бе?

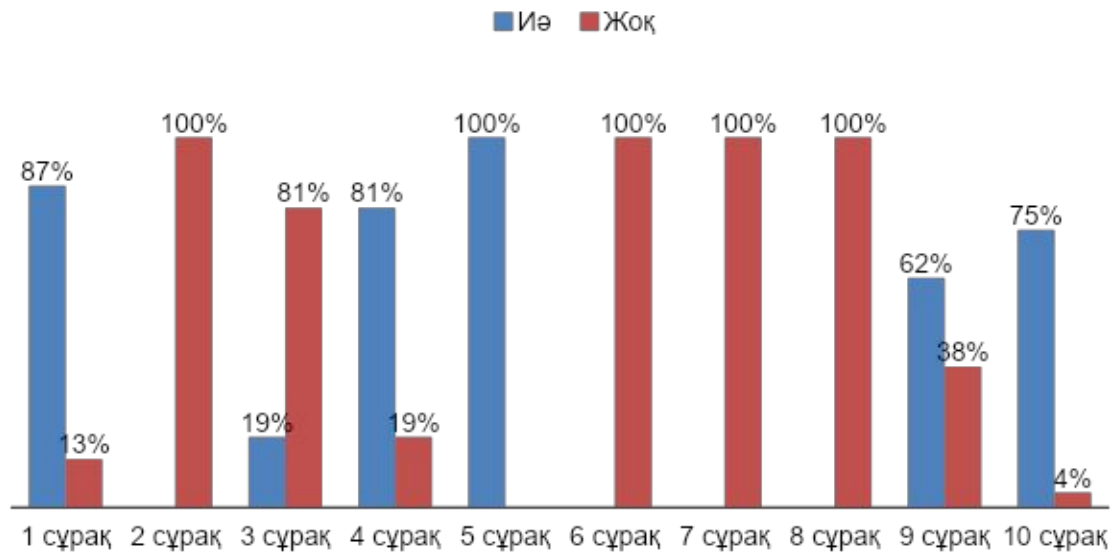
Жүктіліктен сақтану жолдары туралы басым көпшілігі біледі. Білмейтін қыздар арасында, жүктіліктен сақтану тақырыбында презентация жүргізу

Жасанды түсік туралы білесіз бе?

Жасанды түсік туралы білмейтін қыздар үшін жаднама тарату

Қорытынды анализдеу

Қорытынды: Жасөспірім қыздардың ерте жастағы жүктілікке деген көзқарастары анықталды;

Ерте жастағы жүктілік тақырыбында санитарлық ағарту жұмыстарын көбейту қажет.

Ата – аналардың өтпелі жастағы балаларымен әңгімелесу жүргізуін арттыру қажет

Ерте жастағы жүктіліктің себептерін және оны болдырмау жолдарын анықтау.

Әрбір 13 жасқа толған жасөспірім отбасын жоспарлау және контрацепция ұғымын жетік білуі керек.

Контрацепция – жүктіліктен сақтану деген ұғымды білдіреді.

Қазіргі таңда контрацептивтің сан—алуан түрлері бар.

Отбасын жоспарлау дегеніміз – дүниеге дені сау, қалаулы баланы әкелу.

Ақпарат көзі:

<http://kazmedic.kz/archives>

<http://anatili.kazgazeta.kz/>

<http://www.inform.kz/>

<http://today.kz/>

<http://www.parlam.kz>

Ай сайын шығатын Республикалық журнал ДЕНСАУЛЫҚ 2005

Адам анатомиясының атласы (Алматы, 2011 Ә.О.Кузенбаева, Д.А. Даулетбаев)

Акушерлік (Алматы 2000 Р.Ә.Көзденова, Н.Қ.Сейітмәмбетова)

Патологиялық анатомия терминдерінің орысша – латынша – қазақша түсініктеме сөздігі.- Ақтөбе. ISBN 9965-437-40-8

О.Д.Дайырбеков, Б.Е.Алтынбеков, Б.К.Торғауытов, У.И.Кенесариев, Т.С.Хайдарова Аурудың алдын алу және сақтандыру бойынша орысша-қазақша терминологиялық сөздік. Шымкент. “Ғасыр-Ш”, 2005 жыл. ISBN 9965-752-06-0

Қазақ ұлттық энциклопедиясы